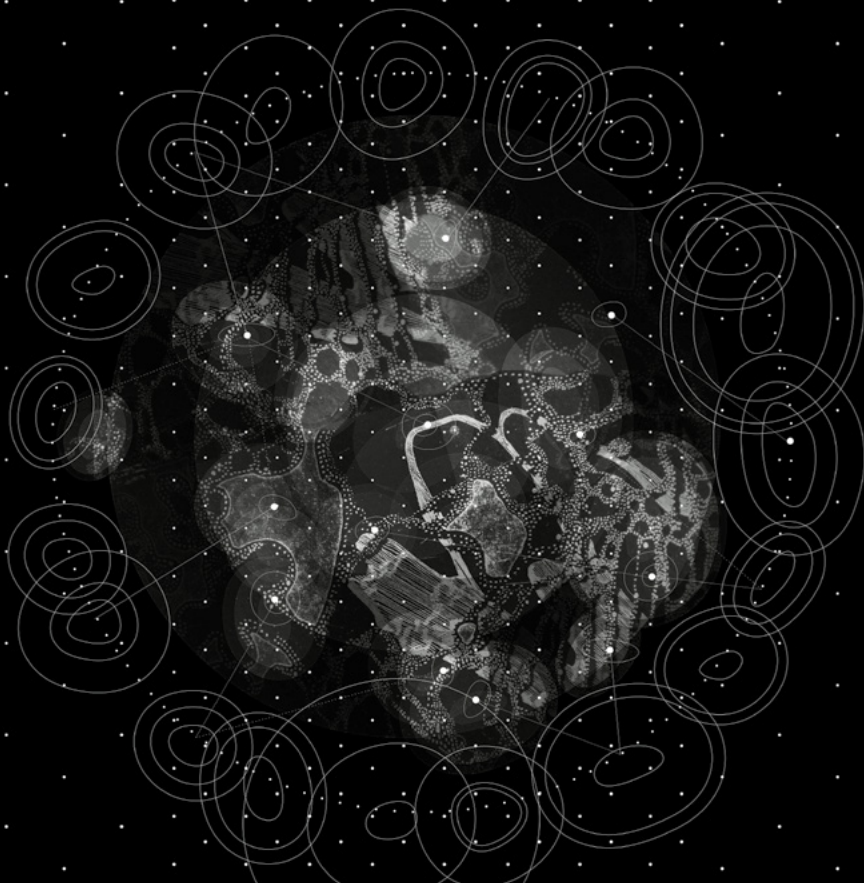

Zeszyty

#48

Artystyczne

Kuratorstwo
dla planetarnej
równowagi

ZA

Kuratorstwo dla planetarnej
równowagi: troskliwe strategie
kuratorские wobec wyzwań
współczesności

Recenzje

i

omówienia

Justyna Ryczek

**Uniwersytet Artystyczny im. Magdaleny
Abakanowicz w Poznaniu**

**Magdalena Abakanowicz University
of the Arts Poznan**

Wykładowczyni akademicka. Autorka
książek: *Piękno w kulturze ponowoczesnej*
(2006), *Współistnienie. Sztuka i przestrzeń*
(2021) oraz wielu artykułów naukowych.
Zajmuje się relacją sztuki współczesnej i etyki.
Kuratorka. Należy do Polskiego Towarzystwa
Estetycznego. Członkini Akademickiej Sieci
Bezpieczeństwa i Równości.

Artystyczne opowieści wokół przemian, męskości, władzy i architektury.

Drwal. Historie o męskości

Justyna Ryzek

Uniwersytet Artystyczny im. Magdaleny Abakanowicz w Poznaniu
ORCID 0000-0003-3757-0122

Zeszyty Artystyczne
nr 2 (48)/2025, s. 254–260
DOI 10.48239/ISSN123266824811

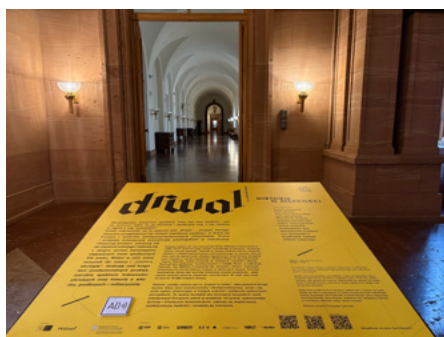
„Cześć, dzień dobry, witam Ciebie w Zamku” tymi słowami wita swoich rozmówców i rozmówczynie Przemysław Jędrowski, kurator wystawy *Drwal. Historie o męskości*¹. Słowa te są bardzo znamienne i w pewien sposób kierowane również do nas – osób odwiedzających wystawę. Bowiem oglądając ją nie możemy pominąć miejsca - Centrum Kultury Zamek w Poznaniu – jego architektury, historii i cieni, które rzuca na naszą codzienność. Zastanawiam się, czy każda prezentacja musi wpisywać się w otoczenie, czy nie można czasami zapomnieć o znaczeniu tej budowli, zawiesić je. Wystawa, którą opisuję, zdecydowanie chce rozmawiać z Zamkiem, zarówno w sposób symboliczny, jak i aranżacyjno-architektoniczny, podkreślając jednocześnie, że stanowi to pretekst, żeby pochylić się nad ważną współcześnie problematyką męskości. Przemysław Jędrowski pisze tak w tekście kuratorskim:

Historia Zamku Cesarskiego i życia Wilhelma II są punktami wyjścia do refleksji nad kryzysem tradycyjnej, patriarchalnej męskości, a w szerszym kontekście nad całą epoką antropocenu. W ikonografii życia władcy i jego następstw widać kolonialny porządek świata, cesarza przemysłowo-militarystycznego państwa w uskrzydłonym hełmie, bombastyczne parady wojskowe i pokoty, rabunkową eksploatację przyrody, obrazy z frontów dwóch wojen światowych, drwala z mazołem podtrzymującego iluzję własnej mocy oraz mistyczną architekturę władzy. A także niemal całkowitą nieobecność kobiet, sensualności i wszystkiego, co nieheteronormatywne.²

1 Rozmowy powstały jako część projektu, piszę o nich poniżej. Powitalne słowa czasami brzmią inaczej, ale zawsze jest podkreślane miejsce – Zamek w Poznaniu, co jest istotne w poniższym tekście.

2 Przemysław Jędrowski, *Drwal*, 2025, tekst kuratorski, <https://ckzamek.pl/media/files/>

To zapowiedź wielu wątków, które zostają poruszone w prezentowanych pracach. Już poprzez tytuł wywołano niejednoznaczność podejmowanych gier – z jednej strony to przywołanie konkretnej, historycznej postaci cesarza Wilhelma II – który swoje życie zakończył jako drwal w holenderskim Doorn, z drugiej drwal to figura od dłuższego czasu obecna w kulturze, jeden z wzorów męskości, wywołujący równocześnie pobłażliwy, aczkolwiek szyderczy, uśmiech u swoich przeciwników. Wprost do postaci historycznej odwołuje się jedynie Sławomir Toman w przygotowanych specjalnie na wystawę charakterystycznych dla niego, perfekcyjnie malarsko rozegranych obrazach. Do tego „drugiego drwala” – kulturowej ikony odnoszą się realizacje Aleksandry Ska i Krzysztofa Maniaka, w obu mocno wybrzmiewa wątek ekologiczny. *Utwór na ścinanie* Ska składa się z dwóch elementów: milczącego wizerunku kobiety z namalowanymi, jak na drzewach, miejscami do wycięcia i ostrego recytowania zapisanych na obrazie słów tytułowego utworu. *Jeśli odetną mi stopy, wstanę, jeśli podetną w kolanach, pójdę...* rozlega się kilka razy dziennie w korytarzu Zamku, jednocząc spojrzenie feministyczne i ekologiczne. Druga z realizacji to bardzo ciekawe, wielkoformatowe rysunki i fotografie. Podoba mi się odmienna medialnie odstona ich autora, powszechnie znanego ze swoich „naturalnych” filmów. Precyzja wykonania, zwłaszcza klasyczność, do tego sposób zaaranżowania dodatkowo wzmacniają ekologiczne przesłanie tych prac.

Drwal. Historie o męskości. Widok wystawy, fot. Justyna Ryczek

Obok Wilhelma, a właściwie w powiązaniu z nim, na wystawie obecny jest wybudowany na rozkaz cesarza w 1910 roku Zamek – ze swoją monumentalną architekturą, symbolicznością władzy i męską dominacją. Do niego odwołuje

się Sonia Rammer tworząc wielką piaszczystą makietę w obrysach starych fundamentów (*Entriopia-Neg-Entriopia*). W trakcie trwania wystawy artystka przychodziła o określonych porach i delikatnie modyfikowała swą budowę – czy to przejaw dążenia do doskonałości, czy jedynie próba, skazana na porażkę, zapamiętania nad rozsypującym się światem?... Do historii obecnej w Zamku nawiązuje także Magdalena Starska – w bardzo swoisty i charakterystyczny dla siebie sposób – zapraszając innych do wspólnego rysowania i tworzenia *Dziwactw*. „Magdalena Starska podczas warsztatów rysunkowych zaprosi do rozmowy i działań artystycznych wokół monumentalnej płaskorzeźby Ryszarda Skupina z 1966 roku znajdującej się w Holu Kolumnowym CK ZAMEK. Wyrzeźbione w płycie sylwetki bohaterów Wielkiej Historii, rycerzy, żołnierzy, robotników przedstawiono w walce o tradycyjne wartości, o wolność, honor i ojczyznę. Kiedyś historię redukowano do opowieści o zwycięskich bojach. A jak jest dziś? O co dziś walczymy? Co jest dla nas ważne?”³ – czytamy w zapowiedziach. Zamek pozostał graczem również wobec niepokojących narzędzi Izabeli Tarasewicz (*Master of None*).

Magdalena Starska, *Dziwactwa*, 2005, fot. Justyna Ryczek

Wraz z cesarzem i Zamkiem podskórnie towarzyszy nam żołniersko-wojenna problematyka, która wprost ujawnia się w filmie Olafa Brzeskiego, w instalacji Doroty Nieznalskiej oraz w zdjęciach Karola Radziszewskiego, chociaż u tego ostatniego wojskowość pozostaje istotna w kontekście uchwyconej homoseksualności. To nie jedyna realizacja wpisująca się w kulturę Queer, na wystawie

3 Opis działań projektu: https://ckzamek.pl/media/files/DRWAL_-_program_projektu.pdf [12.11.2025].

mamy także pracę Olafa Brzeskiego, zdjęcia i film Krystiana Daszkowskiego odnoszące się do transgenderyzmu, jak i fraktalną, niejednoznaczną animację Ernesta Borowskiego. Wystawę dopełniają prace Arti Grabowskiego - film, a przede wszystkim wykonywany podczas wernisażu performance – spowiedź artysty odnosząca się do jego poprzednich działań oraz zapis obserwowanego (a może właściwsze określenie podglądanego) wilka Honzy Zamojskiego.

Prezentowane prace kreślą obraz współczesnego świata, z jego chaosem, powiązаныmi problemami i wieloznacznością. W rzeczywistości musimy odnadywać się w tak zróżnicowanym świecie, jednakże w kontekście zamkniętej prezentacji - to zbyt dużo nagromadzonych wątków - Zamek, Wilhelm, Drwal, Wilk, Kowboj, Myśliwy, Nieheteronormatywność, Trans, Wątki ekologiczne, Feminizm – to niepotrzebny nadmiar. Ciekawe prace nie kreują spójnego zbioru, bardziej to pojedyncze głosy zestawione obok siebie, nie rozmowa. Bardzo lubię interwencje kuratorskie, wtrącanie się i wykorzystywanie przestrzeni, w opisywanej wystawie doceniam większość aranżacyjnych działań kuratora, jednak w dwóch przypadkach pozostaję zupełnie nieprzekonana. Przywołane wcześniej obrazy Sławomira Tomana zostały pomyślane jako specyficzna gra. Umieszczenie ich naprzeciwko siebie miało wzmacniać ten efekt. Jeden z nich, znacznie mniejszy, medalowe przedstawienie wizerunku cesarza, został powieszony wysoko na ścianie, dzięki czemu odebrano nam możliwość dokładnego przyjrzenia się, kreując jednocześnie wrażenie dystansu i wyższości władzy – doceniam ten zabieg. Niestety umieszczenie drugiego portretu, starszego wąsatego władcy u schyłku życia, naprzeciwko na dole w nieczynnym kominku to raczej niepotrzebne dopowiedzenie. Również nie czytało się tego konfrontacyjnego zestawienia. Zastanawia także postawienie pracy Izy Tarasewicz – klatka schodowa z szatnią to nie najlepsze miejsce do jej zaistnienia.

W tekście przywołuję jedynie wystawę, jednakże zdecydowanie należy podkreślić, iż *Drwal. Historie o męskości* to projekt, którego wystawa jest jedynie, centralnym, ale jednym z kilku elementów. Całość to warsztaty, spotkania, debata i przeprowadzone rozmowy. „Drwal to interdyscyplinarny projekt, który łączy wystawę polskiej sztuki najnowszej z działaniami o charakterze edukacyjnym i społecznym. Zadaniem tych ostatnich jest zbudowanie jak największej dostępności do dyskusji o męskości oraz wprowadzenie nowych wątków do stałej opowieści o historii dawnego Zamku Cesarskiego.”⁴ – pisze Jędrowski.

Bardzo ważnym i inspirującym elementem projektu są rozmowy z artystkami i artystami umieszczone na popularnej platformie – często dookreślały one prace, ale te najciekawsze budowały znacznie szerszy kontekst. Nie skupiały się jedynie na realizacjach artystycznych, lecz odnosząc się do nich, mówiły o świecie. W przeciwieństwie do wystawy, nie słuchałam ich wszystkich jednocześnie, mogłam samodzielnie wybierać i decydować, co nie powodowało poczucia przesyty.

Jednakże pomimo pewnych zastrzeżeń doceniam podjęcie tak ważnego zagadnienia. Projekt mówi dużo o dokonujących się zmianach, wyrównuje widoczność i daje szansę zaistnienia wielu wcześniej przemilczanym tematom. Konfrontuje nas również z własnymi stereotypami i przyzwyczajeniami, dlatego nie będąc tak, jak Andrzej Leder białym mężczyzną, to jednak współdzielę z nim nadzieję:

Ujawniając pozycję, z której piszę ten tekst, a więc pozycję (prawie) białego mężczyzny, zdającego sobie sprawę z licznych przywilejów, które z tą pozycją dziedziczy, ale też niepokojów z nią związanych, powiem, że mimo iż widzę wszystkie koszty i niebezpieczeństwa związane z rewolucją równości, gotów jestem bronić jej do upadłego. Jeśli przetrwa, mężczyźni znajdą sobie nowe sposoby istnienia, w miejsce tych utraconych. I choć wojna, której cień nad nami ciąży – zwiastunami jej są konflikty w Syrii, na Ukrainie i w Gazie – zmusi nas zapewne do ponownego przemyslenia męstwa walczących, niezależnie od ich płci, to męska egzystencja też będzie mogła brzmieć różnymi melodiami. Może zresztą nie będzie zafiksowana na jałowym obracaniu 'męskości' na wszystkie sposoby, lecz bardziej będziemy istnieć jako osoby otwarte na całą różnorodność możliwości płci – i osobowości – w sobie⁵.

Osoby artystyczne:

Ernest Borowski, Olaf Brzeski, Krystian Daszkowski, Arti Grabowski, Krzysztof Maniak, Dorota Nieznalska, Karol Radziszewski, Sonia Rammer, Aleksandra Ska, Magdalena Starska, Iza Tarasewicz, Sławomir Toman, Honza Zamojski

Kurator wystawy: Przemysław Jędrowski

10.10-30.11.2025, CK Zamek, Poznań

5 A. Leder, „Co robić po kryzysie męskości,” Znak, 01/2024, [https://www.miesiecznik.znak.com.pl/co-robic-po-kryzysie-meskosci/\(30.11.2025\)](https://www.miesiecznik.znak.com.pl/co-robic-po-kryzysie-meskosci/(30.11.2025)).

Zeszyty Artystyczne

nr 2 (48) / 2025

ISSN 1232-6682

Redaktorki prowadzące

Maria Blanka Grzybowska, Marta Smolińska

Redaktorka naczelna

Ewa Wójtowicz

Zespół redakcyjny

Magdalena Kleszyńska

Izabela Kowalczyk

Justyna Ryzek

Marta Smolińska

Sekretarzynie redakcji

Karolina Rosiejka

Projekt graficzny i skład

Mateusz Janik

Korekta

Joanna Fifielska, Filologos

Rada naukowa

prof. dr Sabeth Buchmann, Akademie der bildenden Künste Wien, Institut für Kunst und Kulturwissenschaft, Austria

prof. Burcu Dogramaci, Ludwig-Maximilians-Universität München, Niemcy

prof. Izabella Gustowska, Uniwersytet Artystyczny im. Magdaleny Abakanowicz w Poznaniu

prof. Marek Krajewski, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

doc. Mária Orišková, dr fil., Trnavská Univerzita w Trnave, Słowacja

doc. Jörg Scheller, dr fil., Zürcher Hochschule der Künste (ZHdK), Szwajcaria

prof. Miodrag Šuvaković, Singidunum University, Belgrade, Serbia

Afilacja zespołu redakcyjnego

Wydział Edukacji Artystycznej i Kuratorstwa
Uniwersytet Artystyczny im. Magdaleny
Abakanowicz w Poznaniu

Adres redakcji

„Zeszyty Artystyczne”

Wydział Edukacji Artystycznej i Kuratorstwa

Uniwersytet Artystyczny im. Magdaleny

Abakanowicz w Poznaniu

Aleje Marcinkowskiego 29

60-967 Poznań

Kontakt

<https://za.uap.edu.pl>

zeszyty.artystyczne@uap.edu.pl

UAP | POZNAŃ

Wydawnictwo
Uniwersytetu
Artystycznego
w Poznaniu

Wydawca

Uniwersytet Artystyczny

im. Magdaleny Abakanowicz w Poznaniu

Aleje Marcinkowskiego 29

60-967 Poznań

<https://uap.edu.pl/>

+48 61 855 25 21

© Copyright by Uniwersytet Artystyczny im.

Magdaleny Abakanowicz w Poznaniu, 2025

Licencja Creative Commons BY-NC-ND 4.0

Wersją pierwotną czasopisma jest wersja drukowana.

Nakład: 150 egz.

Druk i oprawa

MJP Drukarnia Poterski Sp. k.

ul. Romana Maya 30, 61-371 Poznań

Ilustracja na okładce:

«Living landscape», warsztat Back to Earth© Festival
Hors Piste, Centre Pompidou Paris, na zaproszenie
Frédérique Aït-Touati & Bruno Latoura, 2019. SOC.

Na podstawie grafiki Axelle Grégoire i *Terra Forma*,
książki o kartografiach spekulatywnych (Aït-Touati,
Arènes, Grégoire, MIT 2022).

nakład 150 egz.

ISSN 1232-6682

